

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 10.5.2007
COM(2007) 242 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Ανακοίνωση σχετικά με μια ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό σ' έναν κόσμο
παγκοσμιοποίησης**

{SEC(2007) 570}

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Ανακοίνωση σχετικά με μια ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό σ' έναν κόσμο
παγκοσμιοποίησης

«Ο πολιτισμός είναι το σύνολο των ονείρων και των έργων που συμβάλλουν στην πλήρη πραγμάτωση του ανθρώπου. Ο πολιτισμός απαιτεί ένα παράδοξο σύμφωνο: να αποτελέσει η πολυμορφία την αρχή της ενότητας· να τονιστούν οι διαφορές όχι για να προκύψουν διαιρέσεις, αλλά για να εμπλουτιστεί ο πολιτισμός ακόμα περισσότερο. Η Ευρώπη υφίσταται ως πολιτισμός ή δεν υφίσταται καθόλου.» – Ντενί ντε Ρουζμόν

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο πολιτισμός αποτελεί τον πυρήνα της προόδου και των πολιτισμικών επιτευγμάτων του ανθρώπου· το υλικό απ' το οποίο είναι φτιαγμένες οι ελπίδες και τα όνειρά μας, αφού διεγείρει τις αισθήσεις μας και μας προσφέρει νέους τρόπους προσέγγισης της πραγματικότητας. Αυτό είναι το στοιχείο που φέρνει κοντά τους ανθρώπους, προκαλώντας το διάλογο και εξάπτοντας πάθη, μ' έναν τρόπο που μάλλον ενώνει παρά διαιρεί. Ο πολιτισμός θα πρέπει να θεωρείται σειρά διακριτών πνευματικών και υλικών στοιχείων που χαρακτηρίζουν μια κοινωνία, μια κοινωνική ομάδα. Περιλαμβάνει τη λογοτεχνία και τις τέχνες, καθώς και τρόπους ζωής, συστήματα αξιών, παραδόσεις και δοξασίες.

Όπως σωστά επισήμανε ο Ντάριο Φο, *«προτού καν η Ευρώπη ενωθεί σε οικονομικό επίπεδο ή γίνει αντιληπτή ως χώρος οικονομικών συμφερόντων και εμπορικών συναλλαγών, ο πολιτισμός είχε ήδη ενώσει όλες τις χώρες της Ευρώπης. Οι τέχνες, η λογοτεχνία, η μουσική είναι ο συνεκτικός ιστός της Ευρώπης»*. Πράγματι, οι Ευρωπαίοι έχουν κοινή πολιτισμική κληρονομιά, που είναι αποτέλεσμα αιώνων δημιουργίας, μεταναστευτικών ροών και ανταλλαγών. Οι Ευρωπαίοι εκτιμούν την πλούσια πολιτισμική και γλωσσική πολυμορφία τους, η οποία ενέπνευσε και εξακολουθεί να εμπνέει πολλές χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η πρωτοτυπία και η επιτυχία της Ευρωπαϊκής Ένωσης έγκειται στην ικανότητά της να σέβεται τη διαφορετική ιστορία κάθε κράτους μέλους, η οποία είναι συνυφασμένη με την ιστορία των άλλων κρατών μελών, όπως συμβαίνει με τις γλώσσες και τα πολιτισμικά επιτεύγματα. Παράλληλα, διαμορφώνει κοινή αντίληψη και κανόνες που εγγυώνται ειρήνη, σταθερότητα, ευημερία και αλληλεγγύη –και, ως εκ τούτου, τεράστιο πλούτο πολιτιστικής κληρονομιάς και δημιουργικότητας, ο οποίος αυξάνεται διαρκώς με τις διαδοχικές διευρύνσεις. Με την ενότητα μέσα από την πολυμορφία, ο σεβασμός της πολιτισμικής και γλωσσικής ποικιλομορφίας και η προώθηση μιας κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς βρίσκονται στο επίκεντρο του ευρωπαϊκού εγχειρήματος. Αυτό απαιτείται σήμερα περισσότερο από ποτέ, δεδομένου ότι ζούμε σ' έναν κόσμο παγκοσμιοποίησης.

Στη σημερινή Ευρώπη οι πολιτιστικές ανταλλαγές διατηρούν αμείωτη την ένταση και το σφρίγος τους. Η ελεύθερη κυκλοφορία που θεσπίζεται στη συνθήκη ΕΚ διευκόλυνε σημαντικά τις πολιτιστικές ανταλλαγές και τον πολιτισμικό διάλογο πέραν των εθνικών συνόρων. Οι πολιτιστικές δραστηριότητες και η ζήτηση πολιτιστικών αγαθών διευρύνονται, με πρωτοφανείς δυνατότητες πρόσβασης χάρη στα νέα μέσα επικοινωνίας. Ταυτόχρονα, η παγκοσμιοποίηση ενέτεινε την έκθεση σε διαφορετικούς πολιτισμούς απ' όλο τον κόσμο. Αυτό όξυνε την περιέργεια και την ικανότητά μας να ανταλλάσσουμε επωφελώς στοιχεία με άλλους πολιτισμούς και καλλιέργησε την πολυμορφία των κοινωνιών μας. Ωστόσο, προκάλεσε επίσης ερωτήματα σχετικά με την ικανότητα της Ευρώπης να εξασφαλίζει την ύπαρξη διαπολιτισμικών και συνεκτικών κοινωνιών.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η πολιτισμική πολυμορφία και ο διαπολιτισμικός διάλογος είναι πλέον σημαντικές προκλήσεις για μια διεθνή τάξη πραγμάτων που βασίζεται στην ειρήνη, την αμοιβαία κατανόηση και το σεβασμό κοινών αξιών, όπως η προάσπιση και η προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η προστασία των γλωσσών. Ως προς αυτό, η έναρξη ισχύος, στις 18 Μαρτίου 2007, της σύμβασης της UNESCO για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων θα πρέπει να θεωρηθεί θεμελιώδες βήμα, στο οποίο η ΕΕ συνέβαλε τα μέγιστα.

Ο πλούτος και η πολυμορφία του πολιτισμού της Ευρώπης συνδέονται στενά με το ρόλο που διαδραμάτισε και την επιρροή που άσκησε στον κόσμο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι απλώς μια οικονομική διαδικασία ή μια εμπορική δύναμη. Αντιμετωπίζεται ήδη ευρέως –και ορθώς– ως ένα καινοφανές και επιτυχημένο κοινωνικό και πολιτισμικό εγχείρημα. Η ΕΕ αποτελεί –και πρέπει να προσβλέπει στο να καταστεί ακόμα περισσότερο– παράδειγμα «ήπιας δύναμης» η οποία διέπεται από κανόνες και αξίες όπως η ανθρωπίνη αξιοπρέπεια, η αλληλεγγύη, η ανεκτικότητα, η ελευθερία της έκφρασης, ο σεβασμός της πολυμορφίας και ο διαπολιτισμικός διάλογος. Αυτές οι αξίες, εάν υποστηριχθούν και προαχθούν, μπορούν να εμπνεύσουν τον αυριανό κόσμο.

Ο πλούτος του ευρωπαϊκού πολιτισμού, που εδράζεται στην πολυμορφία του, συνιστά επίσης, και μάλιστα διαρκώς περισσότερο, σημαντικό πλεονέκτημα σ' έναν άυλο κόσμο που βασίζεται στη γνώση. Ο τομέας του ευρωπαϊκού πολιτισμού πυροδοτεί ήδη δυναμικά την ανάληψη οικονομικών δραστηριοτήτων και τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε ολόκληρο το έδαφος της ΕΕ. Οι πολιτιστικές δραστηριότητες βοηθούν επίσης στη δημιουργία μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς και συμβάλλουν στην αποτροπή και τη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Όπως αναγνωρίστηκε στα συμπεράσματα του εαρινού Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του 2007, οι δημιουργικοί επιχειρηματίες και ένας ακμαίος πολιτιστικός κλάδος αποτελούν μοναδική πηγή καινοτομίας για το μέλλον. Αυτή η δυναμική πρέπει να αναγνωριστεί ακόμα περισσότερο και να αξιοποιηθεί πλήρως.

Σκοπός της ανακοίνωσης

Καθίσταται ευρύτερα γνωστό ότι η ΕΕ μπορεί να διαδραματίσει μοναδικό ρόλο στην προώθηση του πολιτιστικού πλούτου και πολυμορφίας, τόσο στην Ευρώπη όσο και παγκοσμίως. Αναγνωρίζεται επίσης το γεγονός ότι ο πολιτισμός είναι απαραίτητο στοιχείο για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων της ΕΕ, δηλαδή της ευημερίας, της αλληλεγγύης και της ασφάλειας, ενώ παράλληλα εξασφαλίζει ισχυρότερη παρουσία στη διεθνή σκηνή.

Βάσει εκτεταμένων διαβουλεύσεων¹, η παρούσα ανακοίνωση διερευνά τη σχέση μεταξύ του πολιτισμού και της Ευρώπης σ' έναν κόσμο παγκοσμιοποίησης και προτείνει στόχους για μια νέα πολιτιστική ατζέντα της ΕΕ. Αυτή η ατζέντα θα πρέπει να είναι αποδεκτή από όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς (την Επιτροπή, τα κράτη μέλη και τη συμμετέχουσα κοινωνία των πολιτών, καθώς και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο). Ως εκ τούτου, η Επιτροπή επιδιώκει επίσης να δημιουργήσει νέες συμπράξεις και να αναπτύξει νέες μεθόδους συνεργασίας μεταξύ των εν λόγω φορέων.

2. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ²

Αναγνωρίζεται γενικώς ότι ο «πολιτισμός» είναι δύσκολο να οριστεί. Μπορεί να αφορά τις καλές τέχνες, συμπεριλαμβανομένης πληθώρας έργων τέχνης, πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών. Ο πολιτισμός έχει επίσης ανθρωπολογική διάσταση. Αποτελεί τη βάση ενός συμβολικού κόσμου σημασιών, δοξασιών, αξιών και παραδόσεων που εκφράζονται μέσω της γλώσσας, της τέχνης, της θρησκείας και του μύθου. Ο πολιτισμός, ως τέτοιος, διαδραματίζει θεμελιώδη ρόλο στην πρόοδο του ανθρώπου και στον περίπλοκο ιστό των ταυτοτήτων και των συνηθειών των ατόμων και των κοινοτήτων.

Στην παρούσα ανακοίνωση η μεγαλύτερη έμφαση δίνεται στη σημασία που έχουν οι διάφορες πτυχές του πολιτισμού στην κατάρτιση στρατηγικών τόσο στην ΕΕ όσο και με τρίτες χώρες.

Η βάση για την ανάληψη δράσης από την ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού βρίσκεται στη Συνθήκη. Το άρθρο 151 ορίζει τα εξής:

«Η Κοινότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών μελών και σέβεται την εθνική και περιφερειακή πολυμορφία τους, ενώ ταυτόχρονα προβάλλει την κοινή πολιτιστική κληρονομιά.»

Η δράση της Κοινότητας αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών και, αν αυτό είναι αναγκαίο, υποστηρίζει και συμπληρώνει τη δράση τους [...].»

Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη ευνοούν τη συνεργασία με τις τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς στον πολιτιστικό τομέα, και ειδικότερα με το Συμβούλιο της Ευρώπης.»

Η Κοινότητα, όταν αναλαμβάνει δράσεις δυνάμει άλλων διατάξεων της [εν λόγω] Συνθήκης, λαμβάνει υπόψη τις πολιτιστικές πτυχές, αποβλέποντας ειδικότερα στο σεβασμό και στην προώθηση της πολυμορφίας των πολιτισμών της.»

¹ Βλ. http://ec.europa.eu/culture/eac/communication/consult_en.html και http://ec.europa.eu/development/body/theme/human_social/pol_culture1_en.htm

² Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. συνημμένο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής με τίτλο «Ευρετήριο κοινοτικών ενεργειών στον τομέα του πολιτισμού».

Κατά συνέπεια, ο πολιτισμός αποτελεί και θα εξακολουθήσει να αποτελεί πρωτίστως αρμοδιότητα των κρατών μελών· μάλιστα, σε ορισμένες χώρες εξετάζεται σε μεγάλο βαθμό σε περιφερειακό ή ακόμη και σε τοπικό επίπεδο. Το άρθρο 151 της Συνθήκης δεν προβλέπει, π.χ., εναρμόνιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών. Η δράση σε επίπεδο ΕΕ πρέπει να αναλαμβάνεται με απόλυτο σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας. Ο ρόλος της ΕΕ στην προκειμένη περίπτωση είναι να υποστηρίξει και να συμπληρώνει παρά να αντικαθιστά τις ενέργειες των κρατών μελών, σεβόμενη την πολυμορφία τους και προωθώντας τις ανταλλαγές, το διάλογο και την αμοιβαία κατανόηση.

2.1. Ο ρόλος των εσωτερικών πολιτικών και προγραμμάτων της ΕΕ

Η ΕΕ συμβάλλει ήδη στην προώθηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη μέσω των προγραμμάτων και των πολιτικών της με πολλούς τρόπους:

- Το πολιτιστικά προγράμματα της Κοινότητας υπήρξαν ιδιαίτερα παραγωγικά. Το πρόγραμμα «Πολιτισμός» που εφαρμόζεται αυτήν την περίοδο (2007-2013)³ θα διευκολύνει την αμοιβαία κατανόηση, θα τονώσει τη δημιουργικότητα και θα συμβάλει στον αμοιβαίο εμπλουτισμό των πολιτιστικών παραδόσεών μας. Θα βοηθήσει χιλιάδες πολιτιστικούς οργανισμούς να καταρτίσουν και να εφαρμόσουν πολιτιστικά και καλλιτεχνικά προγράμματα που θα βελτιώσουν τη γνώση και τη διάδοση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς, θα προαγάγουν τις πολιτιστικές ανταλλαγές και θα τονώσουν την καλλιτεχνική και λογοτεχνική δημιουργία, καθώς και τη λογοτεχνική μετάφραση. Το πρόγραμμα αυτό θα στηρίζει επίσης φορείς που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον τομέα του πολιτισμού και θα αναγνωρίζει την αξία σημαντικών ευρωπαϊκών πολιτιστικών επιτευγμάτων με τη θέσπιση ευρωπαϊκών βραβείων αρχιτεκτονικής, πολιτιστικής κληρονομιάς και μουσικής, καθώς και με το θεσμό της πολιτιστικής πρωτεύουσας της Ευρώπης.
- Πολλά άλλα προγράμματα έχουν τεράστιο θετικό αντίκτυπο στον πολιτισμό μέσω ειδικών πολιτιστικών σχεδίων, με τη χρήση ξένων γλωσσών τις οποίες προωθούν, με τη στενή σύνδεση μάθησης και πολιτισμού ή με τις προσωπικές πολιτιστικές εμπειρίες τις οποίες προάγουν. Στα προγράμματα αυτά συγκαταλέγονται, αφενός, το πρόγραμμα «Ευρώπη για τους Πολίτες» (2007-2013)⁴, το οποίο επίσης βασίζεται στο άρθρο της Συνθήκης για τον πολιτισμό και προάγει την ενεργό συμμετοχή του ευρωπαίου πολίτη στα κοινά και, αφετέρου, τα προγράμματα που στηρίζουν τη διά βίου μάθηση (περιλαμβανομένων των προγραμμάτων Erasmus και Erasmus Mundus), την πολυγλωσσία και τις ανταλλαγές μεταξύ των νέων.

³ Απόφαση αριθ. 1855/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2006 (ΕΕ L 372 της 27.12.2006).

⁴ Απόφαση αριθ. 1904/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2006 (ΕΕ L 378 της 27.12.2006).

- Στον τομέα του κινηματογράφου και των οπτικοακουστικών μέσων, το πρόγραμμα MEDIA⁵, που εφαρμόζεται από το 1991, προωθεί την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οπτικοακουστικής βιομηχανίας. Έχει επίσης σχεδιαστεί με σκοπό να ενταθεί ο διαπολιτισμικός διάλογος, να αυξηθεί η αμοιβαία γνώση των ευρωπαϊκών πολιτιστικών παραδόσεων και να αναπτυχθεί το πολιτιστικό δυναμικό. Επιπροσθέτως, στις 16 Νοεμβρίου 2005 εγκρίθηκε σύσταση περί της κινηματογραφικής κληρονομιάς και της ανταγωνιστικότητας των συναφών δραστηριοτήτων της κινηματογραφικής βιομηχανίας, με την οποία καθορίζονταν συγκεκριμένες ενέργειες για τον τομέα της κινηματογραφικής κληρονομιάς.
- Σειρά άλλων κοινοτικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων συμβάλλουν σημαντικά στον πολιτισμό. Η στήριξη που παρέχεται μέσω της πολιτικής για τη συνοχή ή της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη μπορεί, π.χ., να προαγάγει σε μεγάλο βαθμό την αποκατάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς και την προώθηση δημιουργικών κλάδων, προκειμένου να καταστούν ελκυστικότερες ορισμένες περιφέρειες ή να στηριχθεί η κατάρτιση των επαγγελματιών του πολιτιστικού τομέα. Αυτό ισχύει επίσης για την ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας (π.χ. με την πρωτοβουλία για τις ψηφιακές βιβλιοθήκες, η οποία αποβλέπει στην παροχή ευχερέστερης ηλεκτρονικής πρόσβασης στην ποικίλη πολιτιστική και επιστημονική κληρονομιά της Ευρώπης) ή της έρευνας (με τα προγράμματα-πλαίσια για την έρευνα).

Ορισμένες κοινοτικές πολιτικές διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου για τον πολιτιστικό τομέα.

Για τις κοινοτικές δράσεις που αναλαμβάνονται δυνάμει του άρθρου 151 παράγραφος 4 της Συνθήκης, η πρόκληση έγκειται συχνά στην εξεύρεση της χρυσής τομής μεταξύ των διάφορων νόμιμων στόχων της δημόσιας πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πολιτιστικής πολυμορφίας.

- Υπάρχει άρρηκτος δεσμός μεταξύ, αφενός, της προώθησης του πολιτισμού και της δημιουργικότητας και, αφετέρου, της κοινοτικής νομοθεσίας για την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα. Η νομοθεσία αυτή προστατεύει τα δικαιώματα των δημιουργών, των παραγωγών και των καλλιτεχνών και τους εξασφαλίζει δίκαιη αμοιβή για το έργο τους, ενώ συγχρόνως επιτρέπει την ευρεία διάδοση των προστατευόμενων έργων ή φωνογραφημάτων, προάγοντας έτσι την πρόσβαση των πολιτών στην πλούσια και πολυποικίλη πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης.
- Η οδηγία «Τηλεόραση χωρίς σύνορα», που εκδόθηκε το 1989, θεσπίζει τους όρους για τη διασυνοριακή μετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών εντός της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς. Με τον τρόπο αυτό, δημιούργησε ένα νομικό πλαίσιο για την ελεύθερη κυκλοφορία ευρωπαϊκού οπτικοακουστικού περιεχομένου στην ΕΕ. Έτσι ενισχύθηκε σημαντικά ο πλουραλισμός των μέσων και η πολιτιστική πολυμορφία. Στο πλαίσιο αυτό, η πολιτιστική πολυμορφία

⁵ Απόφαση αριθ. 1718/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Νοεμβρίου 2006 (ΕΕ L 327 της 24.11.2006).

στηρίζεται επίσης με την εφαρμογή μέτρων που προωθούν ευρωπαϊκές και ανεξάρτητες παραγωγές.

- Μετά τη θέσπιση του άρθρου 87 παράγραφος 3 στοιχείο δ)⁶ της συνθήκης του Μάαστριχτ οι προβληματισμοί σχετικά με τον πολιτισμό επηρεάζουν τις κρατικές ενισχύσεις. Δυνάμει της εν λόγω διάταξης, η Επιτροπή ενέκρινε στο παρελθόν ευρεία σειρά εθνικών μέτρων, τα οποία ωφέλησαν πλήθος τομέων όπως τα μουσεία, η εθνική κληρονομιά, το θέατρο και οι μουσικές παραγωγές, τα έντυπα πολιτιστικά μέσα, καθώς και η κινηματογραφική και οπτικοακουστική παραγωγή.
- Η ΕΕ ανακήρυξε το 2008 «Ευρωπαϊκό Έτος Διαπολιτισμικού Διαλόγου»⁷ για να δώσει την ευκαιρία να διατυπωθούν και να προβληθούν οι βέλτιστες πρακτικές και διαδικασίες διαπολιτισμικού διαλόγου, με στόχο την κατάρτιση βιώσιμης στρατηγικής και μετά το 2008. Θα δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην πολυγλωσσική διάσταση αυτού του διαλόγου.
- Τέλος, βάσει υφιστάμενων κοινοτικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων, η Επιτροπή επιθυμεί να ορίσει το 2009 «Ευρωπαϊκό Έτος Δημιουργικότητας και Καινοτομίας» μέσω της εκπαίδευσης και του πολιτισμού, έτσι ώστε να ευαισθητοποιήσει το ευρύ κοινό, να προαγάγει τις σχετικές πολιτικές συζητήσεις στα κράτη μέλη και να τονώσει τη δημιουργικότητα, την καινοτομία και τις διαπολιτιστικές ικανότητες.

Τα τελευταία χρόνια, τα κράτη μέλη πειραματίστηκαν με νέες μορφές ευέλικτης συνεργασίας, προκειμένου να συνεργαστούν στενότερα για την επίτευξη κοινών στόχων. Το Συμβούλιο συμφώνησε σ' ένα πολυετές σχέδιο εργασίας για την περίοδο 2005-2007⁸ και αναπτύχθηκαν ευέλικτες μορφές συνεργασίας για συγκεκριμένα ζητήματα, όπως η κινητικότητα των συλλογών μουσείων. Οι τακτικές υπουργικές συνεδριάσεις συνέβαλαν επίσης στην ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και το διάλογο σχετικά με τις πολιτικές.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διατύπωνε συχνά στις εκθέσεις και τις συστάσεις του το αίτημα για ενίσχυση της συνεργασίας⁹. Επιπροσθέτως, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και η Επιτροπή των Περιφερειών έχουν επισημάνει το ρόλο της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και των αρχών της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης.

Αυτές οι εμπειρίες, σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα των εκτεταμένων διαβουλεύσεων που πραγματοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη της παρούσας ανακοίνωσης, οδήγησαν την Επιτροπή στο συμπέρασμα ότι είναι πλέον κατάλληλη η στιγμή για την κατάρτιση κοινής πολιτιστικής ατζέντας, τη δημιουργία νέων συμπράξεων και την ανάπτυξη νέων μεθόδων συνεργασίας με τα κράτη μέλη, την κοινωνία των πολιτών και τις τρίτες χώρες.

⁶ «[Συμβιβάζονται με την κοινή αγορά] οι ενισχύσεις για την προώθηση του πολιτισμού και της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους συναλλαγών και ανταγωνισμού στην Κοινότητα σε βαθμό αντίθετο με το κοινό συμφέρον».

⁷ Απόφαση αριθ. 1983/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2006 σχετικά με το Ευρωπαϊκό Έτος Διαπολιτισμικού Διαλόγου (2008) (ΕΕ L 412 της 30.12.2006).

⁸ Συμπεράσματα της 2616ης συνόδου του Συμβουλίου «Εκπαίδευση, Νεολαία και Πολιτισμός», 15-16 Νοεμβρίου 2004.

⁹ Έκθεση σχετικά με την πολιτιστική συνεργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση – εισηγητής: κ. Giorgio Ruffolo (A5-0281/2001).

2.2. Οι εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ

Ο πολιτισμός αναγνωρίζεται ότι αποτελεί σημαντικό στοιχείο των κυριότερων προγραμμάτων και μέσων συνεργασίας της ΕΕ¹⁰, καθώς και των διμερών συμφωνιών της Ένωσης με τρίτες χώρες. Συνιστά επίσης νευραλγικό στοιχείο για τη συνεργασία που αναπτύσσεται με το Συμβούλιο της Ευρώπης, η οποία κατέστησε εφικτή την από κοινού διεξαγωγή των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς, καθώς και την υλοποίηση ορισμένων ενεργειών στα Δυτικά Βαλκάνια.

Πληθώρα πολιτιστικών σχεδίων και προγραμμάτων εφαρμόζονται επί σειρά ετών στο πλαίσιο της κοινοτικής χρηματοοικονομικής και τεχνικής βοήθειας σε όλες τις αναπτυσσόμενες περιφέρειες του κόσμου. Αυτές οι πολιτιστικές ενέργειες αφορούν τη διαφύλαξη και την αποκατάσταση χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς, την παραγωγή και τη διακίνηση έργων τέχνης, την ανοικοδόμηση ή την αποκατάσταση μουσείων, την τοπική ανάπτυξη ικανοτήτων πολιτιστικών φορέων και καλλιτεχνών, καθώς και τη διοργάνωση σημαντικών πολιτιστικών εκδηλώσεων. Η Επιτροπή διαθέτει επίσης κονδύλια και εφαρμόζει μέτρα σε χώρες-εταίρους για να στηρίξει την ανάπτυξη και την ενίσχυση πολιτιστικών βιομηχανιών –ιδίως του κινηματογράφου και των οπτικοακουστικών μέσων– και για να προωθήσει την πρόσβαση, σε τοπικό επίπεδο, στον πολιτισμό και την πολιτιστική πολυμορφία στις τρίτες χώρες.

Άμεσα συνδεδεμένη με τα παραπάνω είναι και η διαρκώς μεγαλύτερη έμφαση που δίνει η Ένωση στη στήριξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης της προάσπισης και της προώθησης των πολιτιστικών δικαιωμάτων, των δικαιωμάτων των αυτόχθονων πληθυσμών και των δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες και κοινωνικά περιθωριοποιημένες ομάδες.

Ο διαπολιτισμικός διάλογος είναι ένα από τα βασικότερα μέσα ειρήνης και αποτροπής των συγκρούσεων και, ως τέτοιο, συγκαταλέγεται σαφώς στους κύριους στόχους σχετικών ενεργειών. Οι ενέργειες προτεραιότητας που βαίνουν προς αυτή την κατεύθυνση δρομολογήθηκαν με την έντονη παρότρυνση μιας συμβουλευτικής ομάδας που συστάθηκε από τον Πρόεδρο της Επιτροπής, η οποία οδήγησε επίσης, μεταξύ άλλων, στην ίδρυση του Ευρωμεσογειακού Ιδρύματος για το Διάλογο των Πολιτισμών Anna Lindh Foundation (ALF), στην Αλεξάνδρεια, και στη διεξαγωγή ειδικών συζητήσεων σχετικά με τον πολιτισμό στο πλαίσιο του πολιτικού διαλόγου που πραγματοποιείται με πολλές τρίτες χώρες.

Πρόσφατα επίσης η Επιτροπή άρχισε να ενισχύει τη δημόσια διπλωματία της, συμπεριλαμβανομένων πολιτιστικών εκδηλώσεων, ζητώντας συχνά τη συνεργασία με τους πολιτιστικούς φορείς των κρατών μελών και μεταξύ των φορέων αυτών, προκειμένου να αποσταλούν σημαντικά μηνύματα στις τρίτες χώρες σχετικά με την Ευρώπη, την ταυτότητά της και την πείρα της από τη γεφύρωση της απόστασης που χωρίζει διάφορους πολιτισμούς.

¹⁰ Όπως η συμφωνία του Κοτονού με τα κράτη της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού· το ευρωπαϊκό μέσο γειτονίας και εταιρικής σχέσης με γειτονικές χώρες και τη Ρωσία· και το μέσο αναπτυξιακής και οικονομικής συνεργασίας σχετικά με την Ασία και την Κεντρική και Λατινική Αμερική.

Γενικότερα, η Επιτροπή πρότεινε πολυετή θεματικά προγράμματα στο πλαίσιο των δημοσιονομικών προοπτικών 2007-2013 για να χρηματοδοτήσει κοινοτικές παρεμβάσεις σε αναπτυσσόμενες χώρες και περιφέρειες, καθώς και σε διεθνές επίπεδο. Τα θεματικά προγράμματα «Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό» και «Μη κρατικοί φορείς και τοπικές αρχές αρμόδιες για την ανάπτυξη» αναμένεται να συμπληρώσουν τη γεωγραφική συνεργασία μέσω των εγγράφων στρατηγικής της κάθε χώρας στον τομέα του πολιτισμού. Από πρόσφατες δημοσκοπήσεις προκύπτει ότι, υπό την πίεση της παγκοσμιοποίησης, η συντριπτική πλειονότητα των ευρωπαϊών πολιτών –με κύριους εκφραστές της τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων κατά τη σύνοδο του Ιουνίου του 2006¹¹– θέλουν μια Ευρώπη που να κάνει πιο αισθητή την παρουσία της στη διεθνή σκηνή και θα ασκεί μια εξωτερική πολιτική που θα αντικατοπτρίζει πλήρως τις αξίες της. Ο πολιτισμός έχει σαφώς κομβική θέση σ' αυτή την πολύπλευρη προσέγγιση για την επίτευξη συναίνεσης.

Η ταχεία θέση σε ισχύ της σύμβασης της UNESCO για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων αποδεικνύει το νέο ρόλο της πολιτιστικής πολυμορφίας σε διεθνές επίπεδο: η Κοινότητα και τα κράτη μέλη, ως συμβαλλόμενα μέρη, έχουν δεσμευθεί να εδραιώσουν έναν νέο πολιτιστικό πυλώνα παγκόσμιας διακυβέρνησης και βιώσιμης ανάπτυξης, κυρίως με την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας.

3. ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΤΖΕΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Οι εκτεταμένες διαβουλεύσεις που διεξήχθησαν το 2006 έδωσαν τη δυνατότητα στην Επιτροπή να επιτύχει αρραγή συναίνεση για την έκδοση νέας κοινοτικής ατζέντας για τον πολιτισμό, με βάση τις επιτυχίες του παρελθόντος και με σκοπό την ενίσχυση των δραστηριοτήτων που βρίσκονται σε εξέλιξη. Η εν λόγω ατζέντα θα διαρθρώνεται γύρω από τρεις αλληλένδετες δέσμες στόχων:

- Προαγωγή της πολιτιστικής πολυμορφίας και του διαπολιτισμικού διαλόγου·
- Προώθηση του πολιτισμού ως καταλύτη για τη δημιουργικότητα στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση·
- Προβολή του πολιτισμού ως ζωτικού στοιχείου στις διεθνείς σχέσεις της Ένωσης.

Αυτοί οι στόχοι θα κατευθύνουν την κοινοτική δράση στο μέλλον. Κάθε παράγοντας θα κληθεί να συμβάλει, με απόλυτο σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας:

- Για τα κράτη μέλη και τις περιφέρειές τους, αυτό θα συνεπάγεται περαιτέρω ανάπτυξη των πολιτικών τους στους τομείς αυτούς με γνώμονα τους κοινούς στόχους και μέριμνα για την εφαρμογή κοινών δραστηριοτήτων μέσω, μεταξύ άλλων, της ανοικτής μεθόδου συντονισμού, καθώς και διερεύνηση των ευκαιριών που προσφέρει η κοινοτική χρηματοδότηση·

¹¹ Όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε την πρόταση της Επιτροπής «Η Ευρώπη στον κόσμο – Πρακτικές προτάσεις για μεγαλύτερη συνοχή, αποτελεσματικότητα και προβολή» – COM(2006) 278.

- Για τους παράγοντες του τομέα του πολιτισμού, όπως οι επαγγελματικές ενώσεις, οι πολιτιστικοί οργανισμοί, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, τα ευρωπαϊκά δίκτυα, τα ιδρύματα κ.λπ., αυτό θα συνεπάγεται προσήλωση στο διάλογο με τα κοινοτικά όργανα και παροχή στήριξης για την κατάρτιση νέων κοινοτικών πολιτικών και ενεργειών, καθώς και ανάπτυξη διαλόγου μεταξύ τους.
- Για την Επιτροπή, αυτό θα συνεπάγεται κινητοποίηση των εσωτερικών και εξωτερικών πολιτικών της και των κοινοτικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων, καθώς και επικαιροποιημένο ρόλο όσον αφορά τη δραστηριοποίηση, την ανταλλαγή ορθών πρακτικών και το διάλογο με όλους τους φορείς.
- Για όλους τους φορείς, αυτό θα ανανεώσει το αίσθημα της συνεργασίας και του ενστερνισμού της κοινοτικής δράσης για την επίτευξη αυτών των στόχων.

Στην ακόλουθη ενότητα παρουσιάζεται αναλυτικότερα καθένας από αυτούς τους ευρείς στόχους.

3.1. Πολιτιστική πολυμορφία και διαπολιτισμικός διάλογος

«Η τέχνη είναι εκείνη που διαμορφώνει την προσωπικότητα των νέων, με στόχο να διευρύνει το πνεύμα τους, να τους ενσταλάξει το σεβασμό προς τους άλλους και τον πόθο για ειρήνη». – Γεχούντι Μενουχίν

Η άνθηση των πολιτιστικών παραδόσεων των κρατών μελών στα πλαίσια σεβασμού της εθνικής και την περιφερειακής πολυμορφίας τους συνιστά σημαντικό στόχο της ΕΕ, ο οποίος ορίζεται από τη συνθήκη ΕΚ. Για να προβληθεί ταυτόχρονα η κοινή μας κληρονομιά και για να αναγνωριστεί η συμβολή όλων των πολιτισμών που υπάρχουν στις κοινωνίες μας, η πολιτιστική πολυμορφία πρέπει να συντηρείται μέσω ανοικτού πνεύματος και ανταλλαγών μεταξύ των διάφορων πολιτιστικών παραδόσεων. Δεδομένου ότι ζούμε σε όλο και πιο πολυπολιτισμικές κοινωνίες, πρέπει να προάγουμε τον διαπολιτισμικό διάλογο και τις διαπολιτιστικές ικανότητες. Τα στοιχεία αυτά αποκτούν επίσης ουσιαστική σημασία στο πλαίσιο της παγκόσμιας οικονομίας, με σκοπό την τόνωση της απασχολησιμότητας, της προσαρμοστικότητας και της κινητικότητας των καλλιτεχνών και των εργαζομένων στον πολιτιστικό τομέα, καθώς και της κινητικότητας των έργων τέχνης. Καθώς οι πολίτες είναι εκείνοι που ωφελούνται κυρίως από την ανάπτυξη της πολιτιστικής πολυμορφίας, πρέπει να διευκολυνθεί η πρόσβασή τους στον πολιτισμό και στα πολιτιστικά έργα.

Θα πρέπει να επιτευχθούν οι ακόλουθοι ειδικοί στόχοι:

- Προώθηση της κινητικότητας των καλλιτεχνών και των επαγγελματιών του πολιτιστικού τομέα, καθώς και της κυκλοφορίας κάθε πολιτιστικής έκφρασης πέρα από τα εθνικά σύνορα:
 - κινητοποίηση δημόσιων και ιδιωτικών πόρων υπέρ της κινητικότητας των καλλιτεχνών και των εργαζομένων στον πολιτιστικό τομέα εντός της ΕΕ.
 - προώθηση της κινητικότητας των έργων τέχνης και άλλων καλλιτεχνικών εκφράσεων.

- βελτίωση του ευρωπαϊκού συντονισμού όσον αφορά τις πτυχές που επηρεάζουν την κινητικότητα των εργαζομένων στον πολιτιστικό τομέα εντός της ΕΕ, ώστε να συνυπολογιστούν οι ανάγκες που απορρέουν από τη βραχυπρόθεσμη και τη συχνή κινητικότητα μεταξύ κρατών μελών.
- Προώθηση και ενίσχυση των διαπολιτιστικών ικανοτήτων και του διαπολιτισμικού διαλόγου, ιδίως με την ανάπτυξη «πολιτιστικής γνώσης και έκφρασης», «κοινωνικών ικανοτήτων και ικανοτήτων που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη» και «επικοινωνίας σε ξένες γλώσσες», που αποτελούν μέρος των βασικών ικανοτήτων διά βίου μάθησης οι οποίες καθορίστηκαν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο το 2006¹².

3.2. Ο πολιτισμός ως καταλύτης δημιουργίας στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση

«Η διάνοια είναι προγραμματισμένη να δημιουργεί το διαφορετικό.» Φραντσέσκο Αλμπερόνι

Οι πολιτιστικές βιομηχανίες και ο δημιουργικός τομέας συμβάλλουν σημαντικά στο ευρωπαϊκό ΑΕγχΠ, στην ανάπτυξη και στην απασχόληση. Αυτό αποτυπώνεται και σε πρόσφατη ανεξάρτητη μελέτη που διενεργήθηκε για την Επιτροπή και η οποία εκτιμούσε ότι περισσότερα από 5 εκατομμύρια άνθρωποι εργάστηκαν το 2004 για τον πολιτιστικό τομέα, αριθμός που αντιστοιχεί στο 3,1% του συνολικού απασχολούμενου πληθυσμού στη ΕΕ των 25. Ο πολιτιστικός τομέας αναλογούσε περίπου στο 2,6% του ΑΕγχΠ της ΕΕ το 2003, σημειώνοντας αύξηση σημαντικά μεγαλύτερη από εκείνη της οικονομίας γενικά κατά την περίοδο 1999 - 2003¹³. Οι βιομηχανίες αυτές και η δημιουργικότητα την οποία δημιουργούν αποτελούν αξιόλογο πλεονέκτημα για την οικονομία και την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης.

Ο ρόλος του πολιτισμού στη στήριξη και την τόνωση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω και να προαχθεί. Η δημιουργικότητα αποτελεί τη βάση για την κοινωνική και τεχνολογική καινοτομία και, ως εκ τούτου, σημαντικό μοχλό ανάπτυξης, ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης στην ΕΕ.

Θα πρέπει να επιτευχθούν οι ακόλουθοι ειδικοί στόχοι:

- Προώθηση της δημιουργικότητας στην εκπαίδευση με τη συμμετοχή του πολιτιστικού τομέα και με στόχο, αφενός, την αξιοποίηση του δυναμικού του πολιτισμού ως σαφούς συμβολής/μέσου για τη διά βίου μάθηση και, αφετέρου, την προαγωγή του πολιτισμού και των τεχνών στην άτυπη και τυπική εκπαίδευση (συμπεριλαμβανομένης της εκμάθησης ξένων γλωσσών).

¹² Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις βασικές ικανότητες της δια βίου μάθησης (2006/962/ΕΚ) (ΕΕ L 394 της 30.12.2006, σ. 10).

¹³ Βλ. τη μελέτη «Η οικονομία του πολιτισμού στην Ευρώπη», η οποία συντάχθηκε από την εταιρεία ΚΕΑ για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2006 και βρίσκεται στην εξής διεύθυνση http://ec.europa.eu/culture/eac/sources_info/studies/studies_en.html.

- Προαγωγή της ανάπτυξης ικανοτήτων στον πολιτιστικό τομέα με την υποστήριξη της παροχής κατάρτισης στους παράγοντες του εν λόγω τομέα σχετικά με τις διαχειριστικές ικανότητες, την επιχειρηματικότητα, τη γνώση της ευρωπαϊκής διάστασης και των δραστηριοτήτων της ευρωπαϊκής αγοράς, καθώς και με τη δημιουργία καινοτόμων πηγών χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένης της χορηγίας, και την ευχερέστερη πρόσβαση στις πηγές αυτές.
- Ανάπτυξη δημιουργικών συμπράξεων μεταξύ του πολιτιστικού τομέα και άλλων τομέων (τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας, έρευνα, τουρισμός, κοινωνικοί εταίροι κ.λπ.), με σκοπό την ενίσχυση του κοινωνικού και του οικονομικού αντικτύπου των επενδύσεων στον πολιτισμό και τη δημιουργικότητα, ιδίως όσον αφορά την προώθηση της οικονομικής μεγέθυνσης και της απασχόλησης και την ανάπτυξη και την ελκυστικότητα των περιφερειών και των πόλεων.

3.3. Ο πολιτισμός ως νευραλγικό στοιχείο των διεθνών σχέσεων

«Κάθε πολιτισμός γεννιέται μέσα από το συγκερασμό, το συγχρωτισμό, τις συγκρούσεις. Η απομόνωση, αντιθέτως, είναι αυτή που προκαλεί το θάνατο του πολιτισμού.» – Οκτάβιο Πας

Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη, ως συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης της UNESCO για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων, επανέλαβαν τη δέσμευσή τους για την ανάθεση ενός νέου και πιο δυναμικού ρόλου στην Ευρώπη στο πλαίσιο των διεθνών της σχέσεων και για την ενσωμάτωση της πολιτιστικής διάστασης ως νευραλγικού στοιχείου στις συναλλαγές της Ευρώπης με χώρες και περιφέρειες-εταίρους. Αυτό αναμένεται να συμβάλει στην καλύτερη γνώση και κατανόηση των πολιτισμών της Ευρώπης σε όλο τον κόσμο.

Για να επιτευχθεί αυτή η ενσωμάτωση πρέπει οπωσδήποτε να υπάρξει ενεργός διαπολιτισμικός διάλογος με όλες τις χώρες και όλες τις περιφέρειες, με την αξιοποίηση, π.χ., των γλωσσικών δεσμών που έχει η Ευρώπη με πολλές χώρες. Στο πλαίσιο αυτό, είναι επίσης σημαντικό να προβληθεί η πλούσια πολιτιστική πολυμορφία των εταίρων μας, να γίνουν σεβαστές οι τοπικές ταυτότητες, να διευρυνθεί η πρόσβαση στον πολιτισμό των τοπικών κοινοτήτων και να αναπτυχθούν οικονομικοί πόροι που θα μπορούν να επηρεάσουν άμεσα την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη.

Με βάση τα παραπάνω, η ΕΕ θα ακολουθήσει διττή προσέγγιση, που θα έγκειται στα εξής:

- συστηματική ενσωμάτωση της πολιτιστικής διάστασης και διαφόρων στοιχείων του πολιτισμού σε όλες τις εξωτερικές και αναπτυξιακές πολιτικές, σχέδια και προγράμματα με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας των διπλωματικών της προσπαθειών και τη βιωσιμότητα και διατηρησιμότητα όλων των δραστηριοτήτων συνεργασίας της ΕΕ· και
- στήριξη ειδικών πολιτιστικών ενεργειών και εκδηλώσεων – ο πολιτισμός είναι από μόνος του «πόρος» με την πλήρη σημασία του όρου και η πρόσβαση στον πολιτισμό πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα των αναπτυξιακών πολιτικών.

Θα πρέπει να επιτευχθούν οι ακόλουθοι ειδικοί στόχοι:

- περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτικού διαλόγου που διεξάγεται με όλες τις χώρες και τις περιφέρειες στον τομέα του πολιτισμού και προώθηση πολιτιστικών ανταλλαγών μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών και περιφερειών·
- προώθηση της πρόσβασης τόσο στην ευρωπαϊκή όσο και σε άλλες αγορές πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών από αναπτυσσόμενες χώρες μέσω στοχοθετημένων ενεργειών, καθώς και μέσω συμφωνιών που προβλέπουν προτιμησιακή μεταχείριση ή μέσω μέτρων βοήθειας για το εμπόριο·
- χρήση των εξωτερικών και αναπτυξιακών πολιτικών της προκειμένου να διαφυλαχθεί και να προαχθεί η πολιτιστική πολυμορφία μέσω χρηματοπιστωτικής και τεχνικής υποστήριξης, αφενός, για την προστασία και την προσβασιμότητα της πολιτιστικής κληρονομιάς και, αφετέρου, για την ενεργό ενθάρρυνση και προβολή των πολιτιστικών εκδηλώσεων σε ολόκληρο τον κόσμο·
- εξασφάλιση ότι όλα τα κοινοτικά προγράμματα και σχέδια συνεργασίας λαμβάνουν πλήρως υπόψη, κατά το σχεδιασμό και την εκτέλεσή τους, τον τοπικό πολιτισμό και διευρύνουν την πρόσβαση των ανθρώπων στον πολιτισμό και στα μέσα πολιτιστικής έκφρασης, συμπεριλαμβανομένων των διαπροσωπικών επαφών. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η εκπαίδευση, καθώς και το αίτημα για ενσωμάτωση του πολιτισμού στα προγράμματα σπουδών σε όλα τα επίπεδα στις αναπτυσσόμενες χώρες·
- προώθηση της ενεργού συμμετοχής της ΕΕ στις εργασίες διεθνών οργανισμών που ασχολούνται με τον πολιτισμό και στη διαδικασία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών «Συμμαχία των Πολιτισμών».

4. ΝΕΕΣ ΕΤΑΙΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Ευρώπη, για να επιτύχει την ατζέντα της για τον πολιτισμό, πρέπει να βασιστεί στην αρραγή εταιρική σχέση με όλους τους παράγοντες, η οποία έχει τέσσερις σημαντικές παραμέτρους.

4.1. Περαιτέρω ανάπτυξη του διαλόγου με τον πολιτιστικό τομέα

Η Επιτροπή έχει δεσμευθεί να επιδιώξει τη διενέργεια δομημένου διαλόγου με τον εν λόγω τομέα, κάτι που θα παρείχε ένα πλαίσιο για τακτική ανταλλαγή απόψεων και βέλτιστων πρακτικών και θα συνέβαλλε στη χάραξη, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της πολιτικής.

Για λόγους νομιμότητας, ο τομέας του πολιτισμού θα πρέπει να συνεχίσει να οργανώνεται όσο το δυνατόν περισσότερο, έτσι ώστε να καταστήσει εφικτό τον καθορισμό αντιπροσωπευτικών συνομιλητών. Η Επιτροπή εκφράζει την ικανοποίησή της για την προοδευτική διάρθρωση που συντελείται ήδη με την εμφάνιση ορισμένων αντιπροσωπευτικών οργανισμών, καθώς και ορισμένων δομών συνεργασίας, όπως η πλατφόρμα της κοινωνίας των πολιτών για τον διαπολιτισμικό διάλογο.

Η Επιτροπή αναγνωρίζει, ωστόσο, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τομέα, κυρίως την ετερογένειά του (επαγγελματικές οργανώσεις, πολιτιστικοί οργανισμοί με διαφορετικό βαθμό ανεξαρτησίας, μη κυβερνητικές οργανώσεις, ευρωπαϊκά και μη ευρωπαϊκά δίκτυα, ιδρύματα κ.λπ.), καθώς και την έλλειψη επικοινωνίας κατά το παρελθόν μεταξύ των πολιτιστικών βιομηχανιών και άλλων πολιτιστικών παραγόντων, και τις προκλήσεις που αυτό συνεπάγεται για τη μεγαλύτερη διάρθρωση του τομέα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να περιοριστεί η φωνή του τομέα του πολιτισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η Επιτροπή, για να αναπτύξει με τους διάφορους αυτούς φορείς πιο εποικοδομητικό διάλογο, προτείνει τα ακόλουθα βήματα:

- να «χαρτογραφηθεί» ο τομέας, προκειμένου να καθοριστεί και να γίνει καλύτερα αντιληπτό το πλήρες εύρος των ενδιαφερομένων του·
- να δημιουργηθεί ένα «Πολιτιστικό Φόρουμ» που θα παρέχει συμβουλές προς τους ενδιαφερομένους και να διευκολυνθεί η διαμόρφωση μιας αυτοδομούμενης πλατφόρμας ή μιας σειράς από πλατφόρμες ενδιαφερομένων·
- να ενθαρρυνθεί η έκφραση αντιπροσωπευτικών απόψεων από μεμονωμένους καλλιτέχνες και διανοούμενους σε ευρωπαϊκό επίπεδο («πρέσβεις πολιτισμού»), και να διερευνηθεί η δυνατότητα και η σκοπιμότητα ενός ηλεκτρονικού ευρωπαϊκού φόρουμ το οποίο να επιτρέπει την ανταλλαγή απόψεων, την καλλιτεχνική έκφραση και το άνοιγμα προς τους πολίτες·
- να δοθεί η παρότρυνση στους κοινωνικούς εταίρους του τομέα του πολιτισμού να αναπτύξουν περαιτέρω τον αυτόνομο κοινωνικό διάλογο που διεξάγουν δυνάμει των άρθρων 138 και 139 της Συνθήκης. Σε αυτή τη βάση έχουν ήδη συσταθεί τομεακές επιτροπές κοινωνικού διαλόγου για τα ζωντανά θεάματα και τον οπτικοακουστικό τομέα·
- να δοθεί πολιτιστική διάσταση στις ευρωπαϊκές δημόσιες συζητήσεις μέσω των αντιπροσωπειών της Επιτροπής. Εάν ο πολιτισμός τεθεί στο επίκεντρο, θα ενταθεί ο διάλογος και θα αγγίξει νέο κοινό.

4.2. Κατάρτιση ανοικτής μεθόδου συντονισμού

Τα κράτη μέλη, όπως προαναφέρθηκε, ενέκριναν κοινό πρόγραμμα εργασίας στο Συμβούλιο για την περίοδο 2005-2007. Το εν λόγω πρόγραμμα πρέπει πλέον να επικαιροποιηθεί, και η Επιτροπή πιστεύει ότι ήρθε η στιγμή για τα κράτη μέλη να προχωρήσουν περισσότερο τη συνεργασία τους μέσω της ανοικτής μεθόδου συντονισμού, με πνεύμα εταιρικής σχέσης.

Η ανοικτή μέθοδος συντονισμού παρέχει το κατάλληλο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα του πολιτισμού. Πρόκειται για ένα μη δεσμευτικό διακυβερνητικό πλαίσιο ανταλλαγής πολιτικών και ανάληψης συντονισμένων ενεργειών, το οποίο ενδείκνυται για έναν τέτοιο τομέα, όπου η αρμοδιότητα εναπόκειται, σε μεγάλο βαθμό, στα κράτη μέλη. Η ανοικτή μέθοδος συντονισμού συνίσταται στον καθορισμό κοινών στόχων, στην τακτική παρακολούθηση της προόδου που έχει σημειωθεί προς την επίτευξή τους και στην ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και συναφών δεδομένων προκειμένου να τονωθεί η αμοιβαία μάθηση.

Η ανοικτή μέθοδος συντονισμού εφαρμόζεται στην απασχόληση, την κοινωνική ασφάλιση, την εκπαίδευση και τη νεολαία. Η μέθοδος αυτή ενίσχυσε, στους εν λόγω τομείς, τη χάραξη πολιτικής των κρατών μελών, καθώς η τακτική συμμετοχή σε μια ευρωπαϊκή διαδικασία προβάλλει περισσότερο αυτές τις πολιτικές σε εθνικό επίπεδο και τους δίνει περαιτέρω ώθηση. Επιπλέον, δίνει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να διδαχθεί το ένα από τις εμπειρίες του άλλου. Τέλος, επιτρέπει στους παράγοντες αυτών των τομέων πολιτικής να αρθρώνουν λόγο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κάτι που δεν θα ήταν εφικτό σε αντίθετη περίπτωση.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να συνυπολογιστούν πλήρως τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πολιτιστικού τομέα κατά το σχεδιασμό της ανοικτής μεθόδου συντονισμού σε αυτόν τον τομέα. Με πνεύμα συνεργασίας με τα κράτη μέλη, αυτό προϋποθέτει την υιοθέτηση ευέλικτης προσέγγισης, η οποία απαιτεί τον καθορισμό γενικών στόχων και ενός ελαστικού συστήματος τακτικής υποβολής εκθέσεων.

Η Επιτροπή προτείνει στο Συμβούλιο Υπουργών, με βάση την παρούσα ανακοίνωση, να υιοθετήσει τους προαναφερόμενους στόχους, να καθορίσει προτεραιότητες και να συμφωνήσει σε μια διετή διαδικασία παρακολούθησης. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, η Επιτροπή θα καταρτίζει έκθεση από κοινού με υψηλού επιπέδου εκπροσώπους των κρατών μελών ανά διετία, στην οποία θα παρουσιάζονται συνοπτικά τα κύρια ζητήματα και τάσεις και θα εξετάζεται η πρόοδος που θα έχει σημειωθεί στα κράτη μέλη όσον αφορά την επίτευξη των κοινών στόχων.

Θα συνιστάται σαφώς στα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν πλήρως τις αρχές της τοπικής και της περιφερειακής αυτοδιοίκησης, καθώς και τους εθνικούς αρμόδιους φορείς του πολιτιστικού τομέα στη διαδικασία παρακολούθησης και να αναφέρουν στις εθνικές τους εκθέσεις τον τρόπο με τον οποίο συμμετείχαν. Σε επίπεδο ΕΕ, η Επιτροπή θα συμπεριλάβει τους ενδιαφερομένους στη διαδικασία μέσω του Πολιτιστικού Φόρουμ που αναφέρθηκε παραπάνω. Το έτος που προηγείται της δημοσίευσης της έκθεσης, η Επιτροπή θα διοργανώσει συνεδρίαση προκειμένου να συγκεντρώσει τις απόψεις της κοινωνίας των πολιτών.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και η Επιτροπή των Περιφερειών θα πρέπει να συμμετάσχουν στη διαδικασία.

Για την επίτευξη των στόχων των εξωτερικών σχέσεων, το σχετικό εξωτερικό πλαίσιο της ΕΕ –συμπεριλαμβανομένων των υπουργών Εξωτερικών– θα συμμετάσχει κατά περίπτωση. Η Επιτροπή, μαζί με τα κράτη μέλη, θα επιδιώξει να εντείνει τον πανευρωπαϊκό συντονισμό δραστηριοτήτων σχετικά με την πολιτιστική συνεργασία. Ο συντονισμός αυτός θα περιλαμβάνει τον καθορισμό και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών. Η κατάρτιση εγγράφων στρατηγικής ανά χώρα και κοινών στρατηγικών βοήθειας θα παραμείνει στο επίκεντρο των εντεινόμενων προσπαθειών συντονισμού και εναρμόνισης.

4.3. Στήριξη τεκμηριωμένης χάραξης πολιτικής

Η Επιτροπή θα αναλάβει υποστηρικτικό και συντονιστικό ρόλο, όπου κρίνεται σκόπιμο, για καθένα από τους προαναφερόμενους στόχους και την προτεινόμενη ανοικτή μέθοδο συντονισμού.

Η επίτευξη των παραπάνω στόχων προϋποθέτει την καλύτερη κατανόηση της συμβολής του πολιτιστικού τομέα στην ατζέντα της Λισαβόνας, προκειμένου να διευκολυνθεί η τεκμηριωμένη πολιτική. Επιπλέον, συνεπάγεται την ανταλλαγή υφιστάμενων στοιχείων, τη διενέργεια περιπτώσιολογικών μελετών, τη συνεργασία για τις μεθοδολογίες αξιολόγησης και ανάλυσης του αντικτύπου. Ωστόσο, απαιτεί επίσης την εξέταση και, όπου κρίνεται απαραίτητο, τη βελτίωση των εθνικών στατιστικών στοιχείων και την εξασφάλιση καλύτερης συγκρισιμότητας των εθνικών στατιστικών, υπό το συντονισμό της Eurostat.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή θα εγκαινιάσει σειρά μελετών και ενδοϋπηρεσιακή συνεργασία, ώστε να στηριχθούν οι προτεινόμενοι στόχοι και η τεκμηριωμένη χάραξη πολιτικής και ενέργειες. Θα τονώσει τη δικτύωση των παραγόντων που εμπλέκονται στην εκτίμηση αντικτύπου και στην αξιολόγηση της πολιτικής στον τομέα του πολιτισμού σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο.

4.4. Ενσωμάτωση του πολιτισμού σε όλες τις σχετικές πολιτικές

Το άρθρο 151 παράγραφος 4 της Συνθήκης καλεί την Κοινότητα, όταν αναλαμβάνει δράσεις δυνάμει άλλων διατάξεων της Συνθήκης, να συνυπολογίζει τις πολιτιστικές πτυχές, αποβλέποντας ειδικότερα στο σεβασμό και στην προώθηση της πολυμορφίας των πολιτισμών της.

Η Επιτροπή, για να επιτύχει καλύτερα αυτόν το σκοπό, πρέπει να εντείνει τον συντονισμό μεταξύ των υπηρεσιών της και να εμβαθύνει την ανάλυση της σχέσης μεταξύ της πολιτιστικής πολυμορφίας και άλλων κοινοτικών πολιτικών, προκειμένου να εξεύρει τη χρυσή τομή ανάμεσα στους διάφορους νόμιμους στόχους της δημόσιας πολιτικής, όπως την προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας, κατά τη λήψη αποφάσεων ή την υποβολή προτάσεων κανονιστικού ή δημοσιονομικού χαρακτήρα. Π.χ., η Επιτροπή δημιούργησε πρόσφατα νέα ενδοϋπηρεσιακή ομάδα για το σκοπό αυτό.

Όσον αφορά την εξωτερική διάσταση, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στον πολυπολιτισμικό, το διαπολιτισμικό και το διαθρησκευτικό διάλογο, που προάγει την κατανόηση μεταξύ της ΕΕ και των διεθνών εταίρων της και καλύπτει ένα ολοένα και μεγαλύτερο ακροατήριο στις χώρες-εταίρους. Στο πλαίσιο αυτό σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η εκπαίδευση, και ιδίως η εκπαίδευση σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το νέο πρόγραμμα Erasmus Mundus θα συμβάλει στο στόχο αυτόν. Η Επιτροπή υποστηρίζει το διάλογο και τις σχετικές με τον πολιτισμό δραστηριότητες στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (ΕΠΓ), του προγράμματος «Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό», θεσμών όπως το Ίδρυμα Anna Lindh στην ευρωμεσογειακή περιοχή, καθώς και στο πλαίσιο της «Συμμαχίας των Πολιτισμών» του ΟΗΕ. Από κοινού με μερικές χώρες-εταίρους της περιοχής της ΕΠΓ, της Ασίας και άλλων περιοχών, αναπτύσσονται προγράμματα συνεργασίας (όπως το Πολιτιστικό Ταμείο για την Ινδία). Οι δραστηριότητες αυτές έχουν ανεξάρτητο χαρακτήρα.

Για να στηριχθούν αποτελεσματικά ειδικές πολιτιστικές ενέργειες στις χώρες ΑΚΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει τη σύσταση πολιτιστικού ταμείου ΕΕ-ΑΚΕ, ως κοινή ευρωπαϊκή συνεισφορά προκειμένου να στηριχθεί η διανομή και, σε ορισμένες περιπτώσεις, η παραγωγή πολιτιστικών αγαθών από τις χώρες ΑΚΕ. Το εν λόγω ταμείο θα στηρίξει την ανάδυση τοπικών αγορών και βιομηχανιών, διευκολύνοντας και ενθαρρύνοντας την πρόσβαση του τοπικού πληθυσμού στον πολιτισμό και στα διάφορα μέσα πολιτιστικής έκφρασης. Επιπλέον, θα αυξήσει την πρόσβαση των πολιτιστικών αγαθών από τις χώρες

ΑΚΕ στις ευρωπαϊκές αγορές μέσω της καλύτερης πρόσβασης σε δίκτυα και πλατφόρμες διανομής στην ΕΕ.

Το 10ο Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης θα χορηγήσει κεφάλαιο εκκίνησης για τη χρηματοδότηση αυτού του ταμείου, το οποίο θα συμπληρωθεί από συνεισφορές των κρατών μελών της ΕΕ.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

«Ο πολιτισμός δεν είναι πολυτέλεια, αλλά αναγκαιότητα.» – Γκάο Ξιγκιάν, Το βουνό της ψυχής

Η Επιτροπή θεωρεί ότι είναι πλέον κατάλληλη η στιγμή για τη θέσπιση νέας ευρωπαϊκής ατζέντας για τον πολιτισμό, η οποία να αποτυπώνει τη σημερινή πραγματικότητα όπως διαμορφώνεται από την παγκοσμιοποίηση.

Η παρούσα ανακοίνωση υποβάλλει συγκεκριμένες προτάσεις που αφορούν τόσο μια δέσμη κοινών στόχων όσο και νέες μεθόδους για την εντονότερη πολιτιστική συνεργασία στην ΕΕ.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και η Επιτροπή των Περιφερειών καλούνται να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με την παρούσα ανακοίνωση.

Το Συμβούλιο καλείται να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για να αποφασίσει σχετικά με μια σειρά κοινών στόχων και την κατάλληλη διαδικασία υποβολής εκθέσεων στο πλαίσιο της προτεινόμενης ανοικτής μεθόδου συντονισμού. Τέλος, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλείται να εγκρίνει αυτά τα μέτρα στα συμπεράσματά του.